

Uroczystość Wszystkich Świętych wywodzi się głównie z czci oddawanej męczennikom, którzy oddali swoje życie dla wiary w Chrystusa, a których nie wspomniano ani w martyrologiach miejscowych, ani w kanonie Mszy Świętej. Pierwotnie święto to obchodzono 13 maja.

W IV wieku rozpowszechniła się tradycja przenoszenia całych relikwii świętych, lub ich części, na inne miejsca. W ten sposób chciano podkreślić, że święci są własnością całego Kościoła. Kiedy w 610 papież Bonifacy IV otrzymał od cesarza starożytną świątynię pogańską Panteon, kazał złożyć tam liczne relikwie i poświęcił tę budowlę na kościół pod wezwaniem Matki Bożej Męczenników. Od tego czasu oddawano cześć wszystkim zmarłym męczennikom, w dniu 13 maja.

Papież Grzegorz III w 731 przeniósł tę uroczystość z 13 maja na dzień 1 listopada. Powodem były prawdopodobnie trudności z wyżywieniem rzesz pielgrzymów przybywających do Rzymu na wiosnę. W 837 Grzegorz IV rozporządził, aby odtąd 1 listopada był dniem poświęconym pamięci nie tylko męczenników, ale wszystkich świętych Kościoła katolickiego. Jednocześnie na prośbę cesarza Ludwika Pobożnego rozszerzono to święto na cały Kościół.

Jednym z najdawniejszych, zachowanych kazań spisanych w języku polskim jest kazanie na Dzień Wszystkich Świętych (In Die Omnium Sanctorum). Kazanie to znajduje się w rękopisie Biblioteki Kapitulnej w Pradze i pochodzi z połowy XV wieku^[1].

Pierwszy dzień listopada jest w Polsce dniem wolnym od pracy, co powoduje, że wiele osób podróżuje nawet na wielkie odległości, aby odwiedzić groby swoich bliskich. Ludzie odwiedzają cmentarze, aby ozdobić groby kwiatami, zapalić znicze i pomodlić się w intencji swoich zmarłych. To święto ma charakter religijny, głównie katolicki, ale dobrym zwyczajem obchodzi je także wiele osób innych wyznań, albo nie wyznających żadnej religii. Jest to wyrazem pamięci oraz oddania czci i szacunku zmarłym.

Święto to było dniem wolnym również w czasach PRL-u, ale oficjalnie starano się nadać mu charakter świecki i nazywano je dniem Wszystkich Zmarłych bądź Świętem Zmarłych. Nazwa ta utrwaliła się w świadomości wielu osób, jako kościelna nazwa uroczystości liturgicznej: Wszyscy Święci.

Następnego dnia po Wszystkich Świętych w Dzień Zaduszny (2 listopada) obchodzony jest dzień wspominania zmarłych (w Polsce zwany Zaduszkami). Dla katolików łacińskich i wielu innych chrześcijan zachodnich jest to dzień modlitw za wszystkich wierzących w Chrystusa, którzy odeszli już z tego świata. Pamięć o zmarłych znajduje również bardziej świecki wyraz. Organizuje się zaduszkowe koncerty, wystawy i spektakle, poświęcone zmarłym artystom, wydaje okolicznościowe czasopisma i książki.

Święta prawosławne

W kościele prawosławnym tradycji modlitwy za zmarłych w dniu 1 listopada nie ma, lecz ze względu na wiernych, którzy jak np. Polsce w tym dniu idą również na groby swoich bliskich w świątyniach wznoszone są modły w ich intencji.

Modlitwy za zmarłych w kościele prawosławnym odbywają się w 3 dniu od pochówku, w 9 dniu, w 40 dniu oraz pierwszą rocznicę od pochówku. Okresem modlitw za zmarłych jest czas

od Zmartwychwstania do Pięćdziesiątnicy, w tym szczególnie dzień to sobota przed niedzielą Zesłania Ducha Świętego na Apostołów. Inne dni modlitw za zmarłych to 2, 3 i 4 sobota wielkiego postu, oraz sobota przed dniem św. Dymitra.

Praktycznie w Rosji, części Białorusi i Ukrainy utożsamia się takie święto (lub tylko Zaduszki) z tzw. dniem rodzicielskim (*родительский день*) lub Radonicą (ros. *Радуница*), obchodzonymi kilka razy do roku, ale najczęściej w okresie wielkanocnym, przy czym powinien to być wtorek, rzadziej poniedziałek tygodnia tomaszowego następującego po tygodniu wielkanocnym (rozpoczynającym się zgodnie z chrześcijańskim liczeniem dni tygodnia niedzielą wielkanocną)^[2]. Natomiast według zwyczajów południowych prawosławnych Słowian święta takie obchodzono w Wielkim Tygodniu.